

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Κλείδα στο διαγώνισμα Απρίλη • (όλα τα τμήματα)

Διδαγμένο κείμενο

A1. 2 μονάδες x 3 προτάσεις = 6 μονάδες

α. Λάθος: ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀχένας.

β. Λάθος: μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμωτῶν ἐπάνω ὁδόν·

γ. Σωστό: σκεύη τε παντοδαπὰ ... καὶ ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ζῶα ... εἰργασμένα ·

A2. 1 σημείο (•) x 2 μονάδες = 2 μονάδες

- Μιλάει ο Σωκράτης, ο οποίος αναφέρεται στον ίδιο και τους συνομιλητές του στον συγκεκριμένο διάλογο, με τον οποίο επιχειρούν τη θεωρητική κατασκευή μίας ιδανικής πολιτείας. Γι' αυτό και τους θεωρεί ἰδρυτές της (οἰκιστῶν).

A3. 2 σημεία (•) x 1 μονάδα = 2 μονάδες

- Η πρώτη πηγή φωτός στην αλληγορία του σπηλαίου είναι **εξωτερική** (ο ήλιος), η οποία όμως δεν γίνεται αντιληπτή από τους δεσμώτες στο εσωτερικό του σπηλαίου, γιατί αυτό είναι βαθύ, το στόμιό του βρίσκεται ψηλά και σε μεγάλη απόσταση από εκεί που βρίσκονται οι δεσμώτες. (πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἔχουση μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον).
- Η δεύτερη πηγή φωτός προέρχεται από τη, τεχνητή **φωτιά** που καίει στο **εσωτερικό** του σπηλαίου, πίσω και πάνω και μακριά από τους δεσμώτες. (φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὄπισθεν αὐτῶν).

B1.α. 3 σημεία (•) x 2 μονάδες = 6 μονάδες

- Αλληγορία: συνεχής μεταφορά ή παρομοίωση. Ο Πλάτωνας την χρησιμοποιεί για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, ο εκφραστικός αυτός τρόπος τού είναι χρήσιμος, όταν θέλει να θεμελιώσει απόψεις που δεν μπορούν να στηριχτούν με τη διαλεκτική ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική.

ἀπεικάζω: Απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/ σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «πλατωνικός» μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού.

Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία.

Ο Πλάτων χρησιμοποιεί πληθώρα γλωσσικών επιλογών και εκφραστικών μέσων μέσω των οποίων το κείμενο μετατρέπεται σε μια παραστατική αλληγορία:

- Χρήση β' ενικού προσώπου / Διάλογος:** χάρη στο διάλογο η περιγραφή του σπηλαίου δεν γίνεται μονότονη, αλλά αποκτά ζωντάνια και παραστατικότητα: η χρήση β' ενικού προσώπου («ἀπείκασον», «ἰδὲ», «ὄρα») συνδέεται με τον διάλογο και προσδίδει στην περιγραφή αμεσότητα. Με τις προστακτικές κινεί τον αναγνώστη να ενεργοποιήσει τη φαντασία του.
- Τέλος με τη **χρήση** οπτικο-ακουστικών και κινητικών **εικόνων** ο Πλάτων αισθητοποιεί στον αναγνώστη την γενικότερη εικόνα του σπηλαίου με τα **αντίστοιχα σύμβολά της**. [επιλογή μιας/δύο εικόνων ενδεικτικά:]
α. οπτικές εικόνες: η περιγραφή της σπηλιάς («καταγείω οἰκήσει σπηλαιώδει»), οι ακινητοποιημένοι δεσμώτες («ἐν δεσμοῖς ... ἀδυνάτους περιάγειν»-« τοὺς γὰρ...προσπιπτούσας;), **β.** κινητική εικόνα: η παρουσίαση των ανθρώπων οι οποίοι κινούνται στον δρόμο («ὄρα τοίνυν ... εἰργασμένα»). **γ.** ακουστική εικόνα: οι ομιλίες των ανθρώπων που ακούγονται κατά το πέρασμά τους («οἶον ... παραφερόντων»- «ὅποτε τις τῶν παριόντων φθέγγεται).

B1.β. 4 σημεία (•) x 1 μονάδα = 4 μονάδες

- Η λέξη περιαγωγή (: μεταστροφή) έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία.
Η παιδεία είναι αναγκαία για την ψυχή και τον πολίτη: αφυπνίζει την ψυχή για να μάθει αυτό που ήδη γνωρίζει (από την πρότερη ζωή της στον υπερουράνιο τόπο).
- Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου περιιακτέον, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών.
- Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ήλιο», προς το Αγαθό –για μια επώδυνη πορεία.
- Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την άνοδο της ψυχής προς το όντως Ον, «μεταστροφή / επιστροφή της ψυχής από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία».

B2. 10 σημεία (•) x 1 μονάδα = 10 μονάδες [ΙΕΠ – Τράπεζα Θεμάτων - Θ.28868]

- Στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο, η Ιδέα του Αγαθού προσδιορίζεται με κάποιους χαρακτηρισμούς, χωρίς όμως να διευκρινίζεται το ακριβές περιεχόμενό του. Πιο συγκεκριμένα, το Αγαθό είναι η μεγαλύτερη αξία (μέγιστον μάθημα), αφού αυτό πρέπει να κατακτήσουν οι καλύτερες ανθρώπινες φύσεις και οι οποίες προορίζονται να αναλάβουν τη διοίκηση της ιδανικής πολιτείας.
- Επιπλέον, το Αγαθό μπορεί να προσεγγιστεί και να το θεαθεί ο άνθρωπος, όχι βέβαια με την εξωτερική όραση, αλλά με την καθαρή νόηση (ἀφικέσθαι, ιδείν, ίδωσι).
- Επιπλέον, η κατάκτησή του είναι δύσκολη και απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια και αγώνα (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες). Είναι ο απώτερος στόχος της συνολικής παιδευτικής προσπάθειας και πορείας του ανθρώπου (ἀφικέσθαι).
- Το ουσιαστικό «ἀνάβασις», όπως και το αντίστοιχο ρήμα («ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν», «ἀναβάντες» ἀνάβασις), χρησιμοποιείται συμβολικά από τον Πλάτωνα, για να δείξει την πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση και την προσέγγιση (θέαση) του Αγαθού. Πρόκειται για μια πορεία ανηφορική, καθώς απαιτεί χρόνο και μόχθο. Μακρόχρονη και κοπιώδης περιγράφεται αλλού και η εκπαίδευση των μελλοντικών φυλάκων.
- Πρόκειται για μια διαδρομή που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση, αλλά και διάπλαση ήθους. Κατά το παράλληλο, η πλατωνική γνώση έχει ηθική θεμελίωση: η ηθική προηγείται της γνωσιολογίας.
- Όπως προκύπτει από το παράλληλο κείμενο, το Αγαθό είναι η ανώτερη Ιδέα, αλλά και η προϋπόθεση της ύπαρξης και της γνώσης των άλλων Ιδεών. Έτσι, τοποθετείται ιεραρχικά πάνω από τις υπόλοιπες Ιδέες. Προσδιορίζεται ως αυτό που παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη, την αληθινή γνώση. Είναι η ύψιστη αρχή, η πηγή του όντος και της γνώσης.
- Είναι για τα αντικείμενα της γνώσης και την ίδια τη γνώση, ότι είναι ο ήλιος για τα ορατά αντικείμενα και την όραση (αίτιο της γνώσης και της αλήθειας). Η ιδέα του Αγαθού τελικά είναι κάτι ανώτερο από το εἶναι (= την πραγματικότητα). Η Ιδέα του Αγαθού είναι η ανώτατη στην ιεραρχία των Ιδεών ως «κάτι ακόμη πιο πέρα από την ουσία, ανώτερο από αυτήν ως προς το αξίωμα και τη δύναμη».
- Η αινιγματική φράση ἐπέκεινα τῆς οὐσίας ενισχύει την άποψη ορισμένων ότι ο Πλάτων ανέπτυξε μια «άγραφη» φιλοσοφία μαθηματικής έμπνευσης, μόνο για τους μυημένους της Ακαδημίας. Οντολογικά, το Αγαθόν ταυτίζεται με το Ένα, από αυτό που παράγονται και οι Ιδέες ή οι μαθηματικές οντότητες.
- Πάντως, ήδη, στην αρχαιότητα το Πλάτωνος ἀγαθόν ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό. Ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για αυτόν τον όρο που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς.
- «Αγαθόν» φαίνεται να είναι: α) το «εἶναι» και ό,τι διατηρεί το «εἶναι», β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα, γ) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης.

B3. 1 - ε, 2 - α, 3 - δ, 4 - γ, 5 - β

B4. α. ὄρᾶν - ἀναπεπταμένην - φέροντας - εἰργασμένα - λέγεις - περιαγωγῆς (Μονάδες 6)

β. 2 σημεία (●) x 2 μονάδες = 4 μονάδες.

- Η φύση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για τη ψυχική υγεία του ανθρώπου.
- Οι δεσμοί φιλίας αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό για την ανθρώπινη κοινωνικοποίηση.

Αδίδακτο Κείμενο

Γ1. Μετάφραση : Θουκυδίδου, *Ξυγγραφή Ιστοριῶν*, 1.144.1-2 & 145.1

Πρωτότυπο Κείμενο	Μετάφραση
<p>144. [1] Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, ἦν ἐθέλητε ἀρχὴν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμοῦντες καὶ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι·</p> <p>μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἀμαρτίας ἢ τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας.</p> <p>[2] Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται·</p> <p>νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν, Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἦν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων [...]</p>	<p>Κι ἔχω πολλοὺς ἄλλους λόγους να ἐλπίζω (/καὶ στηρίζω σε πολλὰ ἄλλα στοιχεῖα τὴν ἐλπίδα), ὅτι θα νικήσουμε, αν θέλετε (/προτίθεστε) καὶ να μὴν ἐπιδιώξετε παραπάνω ἐξουσία (/περισσότερες κατακτήσεις) ταυτόχρονα με τὴν διεξαγωγή του πολέμου καὶ να μὴν ἐκτίθεστε σε εθελούσιους (/περιττοὺς) κινδύνους·</p> <p>γιατί περισσότερο φοβάμαι (ἔχω φοβηθεῖ) για τα δικά μας σφάλματα παρά για τα σχέδια των ἐχθρῶν.</p> <p>Ἀλλὰ ἐκεῖνα θα αναφερθῶν καὶ σε ἕναν ἄλλο λόγο (/σε μια ἄλλη περίσταση) ταυτόχρονα με τὴ μάχη (/τὴν ὥρα τῆς δράσης).</p> <p>Τώρα ας στείλουμε πίσω τους πρέσβεις, ἀπαντώντας σε αὐτοὺς, ὅτι θα ἐπιτρέψουμε στους Μαγαρεῖς τὴν χρῆση τῆς ἀγορᾶς καὶ των λιμανιῶν μας,</p> <p>αν (υπὸ τον ὄρο) καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι να μὴν κάνουν (/να καταργήσουν) τον θεσμό τῆς ξενηλασίας που ἐφαρμόζουν ἐναντίον μας καὶ ἐναντίον των συμμαχῶν μας [...]</p>
<p>145. [1] ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο τῆ ἐκεῖνου γνώμη [...].</p>	<p>Τέτοια εἶπε λοιπὸν ο Περικλῆς, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειδὴ θεώρησαν ὅτι ἄριστα αὐτὸς τοὺς συμβούλευε ψήφισαν τα ὅσα πρότεινε καὶ ἐδῶσαν στους Λακεδαιμονίους ἀπάντηση σύμφωνη με τα ὅσα εἶχε πει ο Περικλῆς (/ἀπάντησαν με βάση τὴν ἀποψή του) [...]</p>

Γ2. Στο παρὸν μικροκείμενο ἀπὸ τὴ *Ξυγγραφή Ιστοριῶν* του Θουκυδίδη, παρατίθενται οἱ προτάσεις του Περικλή στο λαὸ τῆς Ἀθήνας σχετικά με τοὺς ὄρους που θα πρέπει να θέσουν οἱ ἴδιοι στους Λακεδαιμονίους, ἀπαντώντας ἔτσι στὴν πρόταση των τελευταίων για εἰρήνη. [1 μονάδα]

- Στον ὄρο που θέτουν οἱ Λακεδαιμόνιοι για κατάργηση του μεγαρικού ψηφίσματος, ο Περικλῆς προτείνει να δηλώσουν ὅτι **θα ἐπιτρέψουν στα Μέγαρα τὴν χρῆση τῆς ἀγορᾶς καὶ των λιμανιῶν τῆς Ἀθήνας (τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας)**, («Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾶ καὶ λιμέσι χρῆσθαι»), [2 μονάδες]
- **εφόσον καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καταργήσουν τον θεσμό τῆς ξενηλασίας** που ἐφαρμόζουν ἐναντίον τῆς Ἀθήνας καὶ των συμμαχῶν τῆς («ἦν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων»). Ἄλλωστε οἱ υπάρχουσες συμφωνίες δεν ἐμπόδιζαν να γίνεῖ οὔτε το ἕνα οὔτε το ἄλλο. [2 μονάδες]

- Σχετικά με τα υπόλοιπα αιτήματα της Σπάρτης δηλώνει ότι οι Αθηναίοι θα πρέπει να απαντήσουν ότι **θα αποδώσουν την ανεξαρτησία τους** («τὰς δὲ πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν»), **σε ὅσες πολιτείες ἦταν αὐτόνομες ὅταν γίνονταν οἱ σπονδές** («εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα»), [2 μονάδες]
 - **υπό τον ὄρο** ότι και οι Λακεδαιμόνιοι ν' αποδώσουν στις εξαρτώμενες από αυτούς πολιτείες **αυτονομία που να εξυπηρετεί ὄχι τα συμφέροντα της Σπάρτης, ἀλλὰ τα συμφέροντα της καθεμιάς πολιτείας** («ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς ἑαυτῶν ἀποδώσι πόλεις μὴ σφίσι [τοῖς Λακεδαιμονίοις] ἐπιτηδεῖως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλ' αὐτοῖς ἐκάστοις ὡς βούλονται.») [2 μονάδες]
 - Τέλος, σχετικά με τα **επακόλουθα** από την μη αποδοχή του τελεσιγράφου των Σπαρτιατῶν, καλεί το δῆμο να στηρίξει τη θέση ότι **θα αποδεχθῶν τη διαιτησία και ὅτι δεσμεύονται πως δεν θα επιτεθῶν πρῶτοι, ἀλλὰ ὅτι θα ἀμυνθῶν ὅταν χρειαστεῖ**. Καλεῖ λοιπόν τους Αθηναίους να συνειδητοποιήσουν ὅτι ο πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος στο παρὸν στάδιο. [1 μονάδα]
- Οι Αθηναίοι, θεωρώντας ὅτι οἱ συμβουλές του ἦταν οἱ καλύτερες, ψήφισαν τὰ ὅσα εἶχε προτείνει.

Γ3. 1 μονάδα για τον κάθε σωστό τύπο = 10 μονάδες.

α.

1. ἄρξομεν: το β' ενικό πρόσωπο της Προστακτικής του μέσου Παρακειμένου.	ἦρξο
2. νομίσαντες: το β' ενικό πρόσωπο της Ευκτικής του Μέλλοντα στην ίδια φωνή.	νομοίς / νομοίης
3. Περικλῆς: την κλητική του ενικού αριθμού.	(ὦ) Περικλείς
4. τοιαῦτα: τη γενική πληθυντικού του θηλυκού γένους της αντωνυμίας.	τοιούτων
5. τὰς οἰκείας: την ονομαστική του ίδιου αριθμού.	αἱ οἰκείαι

β.

6. πλέονι:	τῇ πολλῇ
7. μείζονι:	τῇ μεγάλῃ
8. ἐλάσσω:	τά μικρά (δεκτή και η απάντηση <i>τά ὀλίγα</i>)
9. ὑποστάντες:	ὑφίστης
10. παραδοῦναι:	παραδίδως

Γ4. α. 1 μονάδα x 5 ζητούμενα (με ἔμφαση στα ἔντονα γράμματα) = 5 μονάδες

ἐκεῖνα:	1. Ὑποκείμενο στο ρῆμα δηλωθήσεται , αττική σύνταξη .
τοῖς ἔργοις:	2. Δοτική (πλαγίωπτωτος προσδιορισμός) αντικειμενική στο επίρρημα ἄμα .
λιμέσι:	3. Αντικείμενο στο απαρέμφατο χρησθαι .
νομίσαντες:	4. Αιτιολογική επιρρηματική μετοχή , (ὡς επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας και), συννημμένη στο υποκείμενο του ρήματος ἐψηφίσαντο).
	5. ἀνάλυση σε πρόταση: ἐπεὶ / ἐπειδὴ ... νομίσαιεν /-σειαν (/ ἐνόμισαν) ...

β. 1 μονάδα για κάθε μετατροπή = 5 μονάδες

- Περικλῆς ἔφη πολλὰ δὲ και ἄλλα **ἔχειν** ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, **εἰ** **ἐθέλοιεν** (ἐκεῖνοι) ἀρχὴν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἄμα πολεμοῦντες και κινδύνους ἀθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι.

- Πολλὰ δὲ και ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, **(ἐ)θελόντων** (ὕμων) ἀρχὴν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἄμα (ὕμας) **πολεμοῦντας** και κινδύνους ἀθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι.

¹ αναφέρεται στο υποκείμενο ὕμας του απαρεμφάτου ἐπικτᾶσθαι. Εἰάν κάποιος τὴν θέσει σε γενική πτώση, ἀπό ἔλξη ἀπό το ἐθελόντων, να μην αποδοθεῖ ολόκληρη η μονάδα.